

כצבר וככר [לא כל שכן] 14. אבל אין לסמוך מזה לפסוק כר"ש ב"ג, שהשאלה היא (ה) אף לדבריו של רבן שב"ג שהוא הראשון, והם אמרו אם תמצא לומר הינו האי דעל הינו האי דנפק (כן 15 שהוא) [שכן הוא] לדברי ר'.

[ככר עבור צריך פולם להעלותה] 12. ודאי אין זה מטמין בבורות שהרי לא מדעתו היה גם, ועכשו כשוראוהו הוא מבטלו ודיו בכך מן התורה 16, אלא שייש לשאול אם מצריכין אותו חכמים להעלותה מתקנת בדיקה שגזרו שלא לסמוך על בטול בלבד. ואע"פ שלא הצריכו לבדוק בחורי הבית העליונים והתחתונים 17 ובכל מקום שאין מכניסין בו חמץ, זהו כהאינו יודע שייש שם חמץ, אבל זה שהוא רואהו יש לומר שהטריחוהו חכמים. שכל כך מזר מפני שלא יתא נכשל שאף במקום שאין תשמישו תדיר גזרו.

[בממוניה לא אסרוהו רבנן. האי בדיקה מיירי כשאי אפשר לו לבדוק] 18 על ידי עצמו, אבל בעיקר הבדיקה שאיפשר לו לבדוק על ידי עצמו הרי אמרו 19 דאפי' באתרא דיהבי אגרא ובדקי נחא ליה לקיומי מצוה בין בגופיה בין בממוניה 20.

[מתני'. ר' יהודה אמר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור. פרש"י 21 ז"ל] 12 שעת הביעור שעה שישית. וכן עיקר, שבשעה ששית שורפין את החמץ. אבל מה שכתב הרב בעל המאור ז"ל לקמן 22 שבירוש' 23 אמרו ששעת הביעור היא שעה חמישית 24 אי אפשר לפי הגמ' שלנו, שהרי אמרו למעלה 25 וניבטלה בארבע ובחמש, כיון דלאו זמן איסוריה ולאו זמן ביעוריה פשע ולא מבטל לה 26. וכן בדין, ששעה חמישית אינה שעת הביעור אלא שעת אכילה לר' מאיר ושעת הנאה לר' יהודה 27. וב[ן] דאי שאף בירוש' לא אמרו שתהא שעה חמישית שעת הביעור, וכך אמרו שם: חד בר נש אפקיד דאסקיה דפסתא גבי יוחנן חקוקא 28, אתא ושאל לר', אמ' ליה ימכר 29 על פי ב"ד בשעת הביעור 30. היניהו 31 שעת הביעור, ר' ירמיה אמ' שחרית, רב בא אמ' שעת 32 חמישית כר'

או: שלדבריו. 14 ע"י מש"כ התוס' בד"ה מי ובד"ה או. 15 בין השיטין. 16 וכ"כ במ"מ בפ"ב מחו"מ הי"ד, עיין בדבריו, ועי' בפר"ח ס"י תל"ח ס"ק ב'. 17 לעיל ח' א'. 18 בכתב היד מחוק, וכ"כ להשלים. 19 לעיל ד' ב'. 20 וכ"כ מהרש"ל לתוס' ד"ה בממוניה, ועי' מש"כ בזה במהר"ם חלאוה. 21 בד"ה אלמא. 22 לרף י"ב ב' (דף ה' א' מדפי הרי"ף). 23 פ"א ה"ד, ד' ב'. 24 וכ"כ בפ"י ר"ח כ"א עפ"י הירושלמי, ובעיטור הל' ביעור חמץ, קייט א', ובערוך ע' מעד. ועי' לקמן י"ב ב' סד"ה אימתי ובהערות שם מס' 32. ובעל המאור הסתייע גם מן התוספתא בפ"א ה"ו: „בראשונה היו אומרים אין מוכרין חמץ לנכרי ואין נותנין לו במתנה אלא כדי שיאכלנו עד שלא תגיע שעת הביעור, עד שבא ר' עקיבא ולימד שמוכרין ונותנין במתנה אף בשעת הביעור". והיינו שעל כרחין שעה חמישית היא, שבשעה ו' החמץ אסור בהנאה מדרבנן. ועי' במהר"ם חלאוה לקמן שם סד"ה אמר. ועי' בברייתא לקמן כ"א סע"א ששית ר"ע, שהיא שיטת ב"ה (עי"ש בתוספתא: הכי ע ר"ע לסייע דברי ב"ה), שנוייה שם בלשון: כל שעה שמותר לאכול מותר למכור. והמדובר בשעה ה' וכתבן גמליאל, וכמו שהעמידו המשנה שם, עיי"ש בסוגיא. ועי' פירוש הבריתא בפ"י ר"ח שבת י"ח סע"ב. 25 ו' סע"ב, עיי"ש הנוסח. 26 עי' במאור שמבאר ביעור זה במובן בדיקה, וכ"כ שא"ר. 27 עי' במאור שם שלפניך נקראת שעה ה: שעת הביעור מפני שבסופה היא שריפת חמץ. 28 לפנינו בירושלמי: „גבי רבי חייה רובה. אמר רבי יוסי בי רבי בון יוחנן חקוקא הוה". כלומר, המפקיד. וכן בירושלמי ב"מ פ"ג ה"ד, י"א סע"ב: „רבי יוחנן חקוקא אפקד גבי רבי חייה רובה וכו'". וכן נוסח רבינו שיוחנן חקוקא היה הנפקד, בבבלי להלן י"ג א'. 29 לפנינו: תימכר. 30 בירושלמי נוסף: חד בר נש אפקיד גרבא דכותחה וכו'. עיין שם. ורבינו כנראה קיצר הלשון. 31 ה' גיהו. לפנינו: הידינו. 32 ליתא לפנינו.

יהודה. אמ' ר' יוסי יאות אמ' ר' ירמיה, כלום אמ' [רו] ליגע בהן ולמכרן אלא ³³ מפני השב אבדה לבעלים, חמישית דר' ³⁴ יהודה לא טאבא כלום. ומעתה פשוט הוא שלא אמרו שתהא סתם שעת הביעור שעה חמישית, אלא אותה שעה שאמ' למכרו ³⁵. תדע שהרי ר' ירמיה [אמר] שחרית והכריעו כמותו, וודאי שאין שחרית נקרא שעת הביעור.

ואם תשאל אם כדברינו ששעת הביעור שעה ששית והיאך יתיר ר' יהודה לבדוק בשעה ששית והרי איסור הוא ור' יהודה גזיר דלמ' אכיל מיניה. לא גזר ר' יהודה אלא בשעות דאוריית' אבל בשעה ששית לא גזר. תדע, שהרי לדברי הכל שורפין ואין גוזרין דלמ' אתי למיכל מיניה.

וחכמים אומ' לא בדק אור ארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר לא בדק בארבעה עשר יבדוק בתוך המועד. כך היא הגרס' בכל הספרים ³⁶, ולא גרס' בדברי חכמים ארבעה עשר שחרית ³⁷. [ופירש"י ז"ל] ³⁸ בתוך המועד, תוך מועד הביעור, כלומר עד שעה שביעית, ואחר המועד, אחר שעה ששית וכל הפסח בכלל ³⁹. אבל לאחר הפסח לא שמענו שיהא צריך לבדוק מכיון שאינו עובר בכל יראה ובל ימצא ⁴⁰.

ולפי פירוש זה כך הם דברי חכמים, לא בדק אור ארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר שחרית, לא בדק בארבעה עשר שחרית יבדוק בתוך המועד כמו שאמ' ר' יהודה, אלא שהוסיפו בדיקה לאחר המועד משום דלא חשינו דלמ' אתי למיכל מיניה. ומה שלא פרשו יבדוק בארבעה עשר שחרית, מפני שסמכו על דברי ר' יהודה, שהרי מודים הם בכל אותו הסדר והם חוורים בכל סדרי הבדיקה באם לא בדק. ואם תאמר ואם בתוך המועד הוא מועד הביעור למה לא אמרו שעת הביעור כמו שאמ' ר' יהודה ⁴¹. הטעם, ר' יהודה שהוא קובע גבול הבדיקה בשעת ששית ולא יותר הוא צריך להזכיר שעת הביעור בכיוון, לומר שאין בודקין מאותה שעה ולמעלה, אבל חכמים שאין קובעין גבול הביעור בשעה ששית, שהרי אומרים שיהא בודק לאחר המועד, אין ראוי שיאמרו שעת הביעור בכיוון, אלא שהוא יכול לבדוק בתוך המועד [של] הביעור עד שעת הביעור ומשעת הביעור ולמעלה ⁴².

אבל הרב אלפסי ז"ל ⁴³ פירש בתוך המועד ולאחר המועד בתוך הפסח ולאחר הפסח.

33 לפנינו : לא. 34 לפנינו : כרבי. 35 וכן יש לדחות הוכחת בעל המאור מן התוספתא, ר' הע' ²⁴. 36 וכ"ה נוסח הדפוס. 37 ר' לעיל ג' א' סד"ה אלמא. 38 בכתה"י מחוק. 39 כן פירש"י במנחות ס"ז ב' ד"ה ובשעת, אבל כאן פירש : לאחר המועד, משש שעות ולמעלה עד שתחשך. ובנוסח זה מובא כאן בראשונים (תוס' ר"פ, ר"ן, מאירי, ועוד). ובטעמו של דבר, למה גם לדעת דרבנן אין צריך לבדוק בתוך הפסח, עי' בר"ן שכ' בדפסח איכא כרת דחמיר גם לרבנן חוששין משום שמא יבוא לאוכלו. וצ"ב דמה לי איסור לאו מה לי איסור כרת. ועי' במהרש"א שכ' טעם אחר, שהבדיקה בתוך הפסח קלקלתה מרובה מתיקונה, שהחמץ שאינו ידוע אינו עובר עליו ורק לכשידוע לו יעבור עליו, ואז לא יהיה בידו לתקן, שאינו יכול לשרפו וביטולו אינו ביטול. ואע"פ שיכול לשרפו בחול המועד מ"מ לשון אחר המועד כוללת אף יו"ט. ועי' באחרונים מ"ש בכוננת רש"י. ומ"מ פירש"י במנחות פשוט יותר. ואפשר שבכוננה התעלם רבינו מפירוש"י כאן ונקט פירושו שבמנחות. וגם יתכן שכן היה לפני רבינו הנוסח בפירש"י כאן כמות שהוא במנחות. 40 השווה תוס' סד"ה ואם. 41 וכ"ה בתוס' ושאר. 42 וכן בר"ן : ,,ואיכא למימר דמשום דלר' יהודה אינו בודק מכאן ואילך מיקרי שעת הביעור, אבל לרבנן דס"ל שהוא בודק לאחר מכאן לא מיקרי להו שעת הביעור". פירוש, שלשון שעת הביעור, מורה שהשעה ההיא מיוחדת ויחידה לענין הביעור, ולדעת חכמים הרי יש לאחריה חיוב ביעור, שאם לא בדק בשעה ו' הוא מחוייב לבדוק לאחר מכאן ולבער ; אבל לשון מועד הביעור משמע הזמן שיעדו חכמים לבער בו. ועי' בצ"ח. 43 ס"י תש"ה. 44 כלומר, יפה

ולפי' זה יפה אמרו בתוך המועד ויפה אמרו יבדוק בארבעה עשר שחרית⁴⁴. ואם תשא' למה הוא בודק לאחר הפסח שאינו עובר עליו בבל יראה ובל ימצא, וכ"ש לר' שמעון דקימ' לן כותיה⁴⁵ דאמ' שאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום⁴⁶. ואיכא למימר כשם שאוסר ר' שמעון אחר זמנו משום קנסא הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא⁴⁷, מאותו הטעם עצמו הצריכו בדיקה אחר הפסח כדי שלא יהנה כלום בשביל שלא בדק בזמנו⁴⁸.

[כנגד שלש השבתות שבתורה]³⁸. זו היא שכתבנו למעלה⁴⁹ שהבדיקה היא מן התורה כשאינו מבטל אלא שרוצה לבער על ידי מעשה, שצריך הוא לבדוק בכל מקום שמכניסין לו המץ ואע"פ שאינו ידוע לו⁵⁰, וקס"ד השת' שלדברי ר' יהודה אין הבדיקה עולה לו אלא אם כן יבדוק שלשה פעמים, וסמך ליה אקרא דכתיבן שלש השבתות. ומיהו אף לאחר שיבטל שאין הבדיקה אלא מדבריהם משמע דבעי ר' יהודה שלש בדיקות, שתקנת חכמים בבדיקה ליעשות⁵¹ אותה לאחר ביטול כמו בלא בטול. או (אי) איפשר שהכל הוא מדבריהם וקרא אסמכת' בעלמ'.⁵²

יא, א. [קוצרין בית השלחין של בית העמקים¹ פירש"י² ז"ל]³ מפני שאין מביאין מהן את העומר, ואמר' במנחות⁴ כת' [וב] אחד אומ' וקצרתם את קצירה וכתו' אחד אומ' ראשית קצירכם, ממקום שאתה מביא אין אתה קוצר ממקום שאין אתה מביא אתה קוצר. וקשה על זה, שהרי אמרו שם במנחות בפר' כל קרבנות הצבור⁵, אין מביאין בית⁶ השלחין ולא מבית הזבלים, ואם הביא כשר. וכיון דאם הביא כשר ממקום שאתה מביא קרינא ביה. ואיכא למימר דאין מביאין נמי דקתני מדאורית' הוא, ואע"ג דבאורית' לא אשכחן כתחלה וידעבד, גבי קרבנות איכא מילי טובא דלא הוה אלא למצוה, כדאמרין בריש סנהדרין⁷ שלש למצוה ואחת לעכב, וכן הרבה⁸, וכיון דמדאורית' אין מביאין מקום שאין אתה מביא הוא⁹. אי נמי איכא למימר דהכא בית השלחין של בית העמקים קאמר', דאיכא תרתי לגריעות', והאי אם הביא נמי פסול¹⁰. אבל יש ספרים שכתו' בהן: של בית השלחין ושל בית העמקים¹¹, דמשמע או של בית העמקים.

ובתורת כהנים¹² לא אמרו שיהא הטעם שוקצרין בית השלחין מטעם מקום שאין אתה מביא, אלא מפני שאינו קציר של רוב העולם¹³. וכן אמרו שם: ראשית קצירכם קציר של

אמרו בדברי ר' יהודה ובי"ד שחרית, וחכמים אמרו: יבדוק בי"ד, ולא נקטו שחרית, שהתכוונו לכל יום י"ד. וכ"כ שא"ר בד' הרי"ף. וזה שלא כמ"ש התוס' בד"ה ואם: אלא בתוך המועד היינו מתחלת שבע וכו'. ובסמ"ג עשין ל"ט, קי"ז ג': ולשון המשנה כך הוא, לא בדק בשחרית יבדוק בתוך המועד, ומפ' רבינו יצחק ורבינו משה (רמב"ם הל' חור"מ פ"ג ה"ה) שהכל קרוי תוך המועד מתחילת שעה שישית עד אחר הרגל. ועי' בטוש"ע א"ח סי' תל"ה ס"א ובפר"ח שם סק"א. 45 עי' לקמן ל' רע"א. 46 להלן כ"ח רע"ב. 47 להלן כ"ט א'. 48 השווה עם מ"ש בחי' מהריטב"א בשם הרא"ה. ואפילו בשגג ולא בדק נראה שהצריכוהו בדיקה, שיש לחוש להערמה, ועי' במאירי. ועי"ע מש"כ בזה בתוס' ובר"ן. 49 ב' א' ד"ה בודקין. 50 דבסתם בתים קמירי. וכן הביא הפר"ח (סי' תל"א סק"א ד"ה המאחר) מכאן ראה שהשבתה האמורה בתורה היא אפילו לחמץ שאינו ידוע. ועי"ע לעיל סי' ב' ד"ה בשלשה, פסקא המתחלת: ונראה לומר וכו'. 51 נ"ל: לעשות.

: של בית העמקים. כן ניכף משיירי האותיות. ולפנינו: ושבועמקים. ובמנחות ע"א א': טבעמקים, ועי' בתו"ט שם. 2 ד"ה ושל בית. 3 בכתה"י מחוק. 4 דף ע"א א'. 5 פ"ה א' במשנה. 6 במשנה: לא מבית. 7 דף ד' א'. 8 דבעינן שישנה עליו הכתוב לעכב בקדשים. 9 וכ"כ בתוס' ושאר". 10 השווה עם מ"ש התוס' במנחות ס"ח א' ד"ה קוצרים בשם ואית דגרסי, וכ"כ כאן במהר"ם חלאוה. 11 וכ"ה ברש"י כאן, י"ן העתיקו התוס' במנחות שם. 12 אמור פרשה י' ג'. 13 שאינו רגיל להיות נקצר